

Віктор Миколайович Єльський
(до 80-річчя з дня народження)

19 липня 2013 р. виповнилося 80 років з дня народження професора, доктора медичних наук, члена-кореспондента АМН України, завідувача кафедри патофізіології Донецького державного медичного університету Єльського Віктора Миколайовича.

В.М. Єльський народився в м. Новоросійську Краснодарського краю. Його батьки були засновниками Донецького медичного інституту (ДМІ) у 1930 р. У 1958 р. Віктор Миколайович закінчив з відзнакою лікувальний факультет ДМІ. Згодом став аспірантом у професора М.М. Транквілітаті на кафедрі патофізіології. Після курсів з медичної радіології в Центральному інституті вдосконалення лікарів (Москва) він створив на кафедрі радіоізотопну лабораторію, у якій вивчав проникність судинних і клітинних мембран і всіх гістогематичних бар'єрів внутрішніх органів при травматичному, гістаміновому, пептоновому й анафілактичному шоках. У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Проницаемость гематоэнцефаличес-

кого барьера при шоке (по данным опытов с P^{32} и $Bг^{32}$)».

У 1966 р. В. М. Єльський став доцентом кафедри патофізіології і почав вивчати регіонарну гемодинаміку й обмін гістаміну при гетеротрансфузійному та геморагічному шоках, їхню корекцію Н-холінолітиками. У 1967 р. в Інституті загальної патології та патофізіології (Москва) у академіка О.М. Чернуха він ознайомився з методом дослідження мікроциркуляції, а в лабораторії патофізіології Інституту швидкої допомоги (Ленінград) освоїв дослідження гемодинаміки при шоку на системному, органному і мікроциркуляторному рівнях. Цю роботу було проведено на кафедрі патофізіології ДМІ.

У 1968 р. Віктор Миколайович пройшов курси в Центральному інституті вдосконалення лікарів (Москва) з патофізіології обміну та гормональної регуляції під керівництвом Заслуженого діяча науки професора С.М. Лейтеса і переобладнав біохімічну лабораторію кафедри, оснастивши її сучасною апаратурою, що дає змогу проводити дослідження на субклітинному і молекулярному рівнях.

У 1977 р. В.М. Єльський в Інституті загальної та патологічної фізіології АМН СРСР у Москві захистив докторську дисертацію на тему «Функция гипоталамо-гипофизарно-надпочечниковой системы и обмен биогенных аминов при шоке от длительного раздавливания мягких тканей». Вона лягла в основу монографії «Синдром длительного раздавливания» (Кишинів, 1984), яка одержала позитивну оцінку Ленінградського інституту швидкої допомоги і була відзначена ювілейною медаллю засновника інституту – І.І. Джанелідзе (1986).

Віктор Миколайович відкрив новий перспективний напрямок дослідження проблем екстремальних станів, для реалізації якого у 1973 р. Постановою ДКНТ СРСР на базі кафедри патофізіології ЦНДЛ ДМІ під його науковим керівництвом була створена

міжкафедральна міжвідомча лабораторія з вивчення шоку. У 70–80-х роках проведено роботу з ідентифікації травматичного токсину, ліпідної пероксидації й її фармакокорекції при СТР та видано монографію «Антиоксидантная и антигипоксанта́ная терапия травматического шока» (1992). У 1997 р. за цю працю Віктор Миколайович був нагороджений премією Президії АМН України за кращу роботу з теоретичної медицини.

З 1981 р. В.М. Єльський – професор кафедри патофізіології ДМІ. У 1982 р. його призначили членом Проблемної комісії АМН СРСР «Эстремальные и терминальные состояния», з 1984 р. і до теперішнього часу Віктор Миколайович – заступник голови комісії. У 1985 р. він член Ради з фізіології людини і тварин АН СРСР.

У 80-ті роки лабораторія з вивчення шоку була залучена до виконання наукових програм з проблеми «Травма военного времени», що здійснювалися за завданням уряду. У зв'язку з цим було проведено спільні дослідження з ДонНДІТО і гірничорятувальною службою Донбасу МВП України з прогнозування травматичної хвороби. Дані цих досліджень стали надалі матеріалом для видання книги «Медицинская сортировка пострадавших при стихийных бедствиях и крупных катастрофах» (Рига, 1990), що одержала Велику медаль ВДНГ СРСР (1990). Матеріали з патогенетичної фармакокорекції шоку були подані на ВДНГ України (1991). Проблема етіології та патогенезу травматичної хвороби протягом багатьох років успішно розробляється на кафедрі патофізіології й у ДонНДІТО, особливо після того, як В.М. Єльський з 1997 р. став консультантом і членом Ради цього інституту. Підсумок співробітництва – видання монографії «Избранные аспекты патогенеза и лечения травматической болезни» (2002).

У 90-ті роки В.М. Єльський визначив на кафедрі новий, надзвичайно актуальний науковий напрямок – вивчення вибухової шахтної травми. У 1992 р. на Симпозіумі Міжнародного товариства патофізіологів у Лодзі

В.М. Єльського за доповідь з екстремальної шахтної патології було нагороджено медаллю Польського фізіологічного товариства.

З 1999 р. В.М. Єльський бере активну участь у становленні Інституту невідкладної та відновлювальної хірургії АМН України, будучи консультантом, членом Ради інституту, а також членом Спеціалізованої Ради з хірургії та дитячої хірургії при цьому інституті. У результаті виконання комплексних розробок була видана спільна монографія «Взрывная шахтная травма» (2002), за яку було отримано премію Президії АМН України (2003).

В.М. Єльський зробив великий внесок у вивчення вітчизняної патофізіології, зокрема екстремальної патології. Він отримав оригінальні результати в трьох актуальних (особливо для Донбасу), нових, перспективних напрямках: 1) порушення нейрогуморального (ендокринного) гомеостазу і методи його патогенетичної корекції з застосуванням нейротропних препаратів різного фармакогенезу; 2) порушення метаболізму «шокової» клітини на субклітинному рівні, її біоенергетики і гіпоксії, шляхи їхнього відновлення за допомогою субстратів і ферментів, антигіпоксантів та антиоксидантів, гіпербаричної оксигенації; 3) шокова токсемія і детоксикація з використанням ліпосом та оригінального діалізатора на рідких динамічних мембранах. Узагальнення великого матеріалу з гуморальної та функціональної діагностики, вибір найбільш інформативних критеріїв прогнозування виходу з шоку, кореляційно-регресійний їхній аналіз дозволили створити найпростіші планіметричні пристрої для практичного використання їх на дошпитальному етапі. Отримані нові результати послужили для аргументації побудови концепції та теорії травматичної хвороби.

У 1993 р. Віктора Миколайовича обрано членом ВАК України, а у 1994 р. – членом-кореспондентом Академії медичних наук України за фахом «патофізіологія» та членом наукової Ради з теоретичної та профілактич-

ної медицини при Президії АМН України. У 2002 р. В.М. Єльський – член Спеціалізованих вчених рад з хірургії і дитячої хірургії при ІНВХ АМНУ, у 2004 р. з ревматології і патофізіології при ДОНДМУ. Він автор понад 800 друкованих наукових праць, з них 16 номографій, 21 винаходів, 100 міжнародних публікацій, член 3 міжнародних товариств (з патофізіології, нейроендокринології і Європейського Shock Society), член редколегій 13 журналів.

В.Н. Єльський зробив великий особистий внесок у вітчизняну патофізіологію (екстремальна патофізіологія), збагатив науку значними досягненнями. Висококваліфікований спеціаліст, один з ведучих учених у галузі патофізіології. Він створив наукову школу (19 докторів і 18 кандидатів наук), його учні очолюють інститути, кафедри та лабораторії в Україні, Росії та за кордоном.

Протягом 30 років В.М. Єльський завідує кафедрою патофізіології, проводить велику роботу з удосконалення й оптимізації навчального процесу.

Віктор Миколайович – талановитий організатор, завжди лідер у колективі, прекрасний

громадський працівник, освічена, висококультурна, інтелігентна людина. Протягом багатьох років він займався естетичним вихованням студентської молоді, був членом Головної ради товариства охорони пам'ятників історії та культури України, активно працює в товаристві Польської культури Донбасу. Нагороджений 6 державними медалями та 4 науковими медалями (Росія, Польща, Німеччина, Великою медаллю ВДНГ).

У 2008 р. Рада університету вручила Віктору Миколайовичу медаль Національної академії наук України “за визначний особистий внесок у розвиток науки та вищої освіти”, а також медаль “Захиснику Вітчизни”.

В.М. Єльський 30 років завідувач кафедри патофізіології, чудовий лектор, проводить активну роботу з удосконалення та оптимізації навчального процесу, використання навчальних відеофільмів та комп'ютерних технологій, займається видавничою діяльністю.

Від усього серця і з любов'ю, повагою та вдячністю бажаємо ювілярові міцного здоров'я, плідної праці і подальших успіхів у виконанні творчих задумів у науковій і педагогічній роботі.